

Orman Yangınlarında Görev Alan Personelin Dinî Problem Çözme Stilleri Üzerine Nitel Bir Saha Araştırması

Dr. Soner ERCAN

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 2009

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 443

Kitap Adı : Orman Yangınlarında Görev Alan Personelin Dinî Problem
Çözme Stilleri Üzerine Nitel Bir Saha Araştırması

Book Title : A Qualitative Field Study on the Religious Problem-Solving
Styles of Personnel Who Served in the Forest Fires

ISBN : 978-625-8596-57-1

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258596571

Yazar | Author: Soner Ercan | orcid.org/0000-0002-0383-513X

Kurum | Institution: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04xk0dc21

Editör | Editor: Muhammed Tosun | orcid.org/0000-0003-2539-7318

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 147 (xviii+129)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRLK - Maneviyat ve dinî tecrübe | Spirituality & religious experience

BISAC: REL075000 - Din / Din Psikolojisi | Religion / Psychology of Religion

THEMA: QRVG3 - Pratik teoloji / Pastoral teoloji (Din psikolojisi dâhil) | Practical
theology / Pastoral Theology (including psychology of religion)

LC Classification: BL53 - Din psikolojisi | Psychology of religion

DEWEY: 200.19 - Din psikolojisi / Dinin psikolojik ilkeleri | Psychology of religion /
Psychological principles of religion

WoS Category: Psikoloji, Multidisipliner | Psychology, Multidisciplinary

WoS Citation Topics Meso: 6.256 - Din | Religion

WoS Citation Topics Micro: 6.256.525 - Maneviyat | Spirituality

Scopus Subject Areas: 1212 - Din Çalışmaları | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Ercan, Soner. *Orman Yangınlarında Görev Alan Personelin Dinî Problem Çözme Stilleri Üzerine Nitel Bir Saha Araştırması*. FCR Yayın Ltd.-Eskiye, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Orman Yangınlarında Görev Alan Personelin Dinî Problem Çözme Stilleri Üzerine Nitel Bir Saha Araştırması

Dr. Soner ERCAN

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Dr. Soner ERCAN

Soner Ercan, Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesinde lisans eğitimini, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Mevlânâ’nın Mesnevi’sinde insan benliği ve kişiliğinin yeniden yapılanması” adlı teziyle yüksek lisansını; Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Sınıf öğretmenlerinde değerler, dindarlık ve stresle başa çıkma ilişkisi” adlı teziyle doktorasını tamamlamıştır. Başlıca çalışma alanları dindarlık, Tanrı algısı ve değerler olan yazar, hâlen Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Soner Ercan completed his undergraduate studies at the Erzincan Faculty of Education, Atatürk University. He earned his master’s degree from the Institute of Social Sciences at Süleyman Demirel University with a thesis titled “Reconfiguration of human’s ego and personality in the Mesnevi of Mevlânâ” and his doctorate from the Institute of Social Sciences at Uludağ University with a thesis titled “Relationship of values, religiousness and coping with stress in primary school teachers.” His principal areas of research are religiousness, the perception of God, and values. He currently serves as an Assistant Professor in the Department of Psychology of Religion, Faculty of Theology, Burdur Mehmet Akif Ersoy University.

Kitap Hakkında

Orman Yangınlarında Görev Alan Personelin Dinî Problem Çözme Stilleri Üzerine Nitel Bir Saha Araştırması

Çalışmanın amacı Türkiye’de meydana gelen orman yangınlarında görev alan Orman Genel Müdürlüğü ile itfaiye personelinin dinî problem çözme stillerini nasıl deneyimlediklerini nitel bir yaklaşımla fenomenolojik hassasiyetle derinlemesine keşfetmektir. Bunun yanı sıra Orman Genel Müdürlüğü ve itfaiye personelinin orman yangını süresince yaşadıklarını anlamlandırmada dinin etkisinin anlaşılmasını sağlamaktır. Bu çalışma, hayati risk taşıyan bir görevi icra eden meslek grubunun ölümcül yaşam olayları ile karşı karşıya kaldığında hem dinî problem çözme stillerinin anlaşılmasını hem de bu süreçte sabır, tevekkül, kader, şükür gibi dinî kavramlarla nasıl ilişkilendirildiğinin anlaşılmasını sağlayarak gelecek araştırmalar için destek verme hedefindedir. Çalışmanın ana problemi “Orman yangınlarında görev alan personel, dinî problem çözme stillerini nasıl deneyimlemektedir ve bu deneyimi nasıl anlamlandırmaktadır?” şeklindedir. Çalışma grubunu amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme tekniği seçilen Türkiye’de 2021 ve sonraki yıllarda meydana gelen orman yangınlarında fiilen görev alan Orman Genel Müdürlüğü ve itfaiye personeli oluşturmaktadır. Çalışma grubunu yaş ortalaması 40,1 olan 31 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılarla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda bulguların 9 tema etrafında şekillendiği tespit edilmiştir. Katılımcıların inancı cesaret kaynağı olarak anlamlandırdığı ve çaresizlik yaşanan durumlarda Allah’a yöneldikleri tespit edilmiştir. Katılımcılar, orman yangınına kader, takdir-i İlâhi, imtihan ile insan hatası, sorumsuzluk çerçevesinde ifade etmekte, orman yangınına müdahale esnasında kendi sorumluluklarını yerine getirip takdiri Allah’a bırakmaktadır. Süreç boyunca öz-yönlendirici stilin sürekli kullanılmadığı görülürken, devreden, işbirlikçi ve teslimiyetçi stilin kullanıldığı ve yaşanan duruma göre stiller arası geçiş yapıldığı tespit edilmiştir. Katılımcı anlatılarında İslâmî emanet, vekâlet ve halifelik anlayışına dayalı bir sorumluluk/anlamlandırma örüntüsünün oluştuğu tespit edilmiştir. Emanet, halifelik, sorumluluk ve Allah’ın mülkünü koruma şeklindeki anlatılar, söz konusu örüntünün dinî-kültürel bağlama duyarlı olduğunun işareti olabilir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi; Dinî Problem Çözme Stilleri; Afet; Orman; Yangın

About the Book

A Qualitative Field Study on the Religious Problem-Solving Styles of Personnel Who Served in the Forest Fires

The aim of this study is to explore in depth, through a qualitative approach and with phenomenological sensitivity, how personnel of the General Directorate of Forestry (Orman Genel Müdürlüğü, OGM) and fire-service who served in the forest fires that have occurred in Türkiye experience their religious problem-solving styles. Beyond this, it seeks to examine the role of religion in how these OGM and fire-service personnel make sense of what they lived through during the forest fires. This study aims to contribute to future research by examining how members of an occupational group engaged in life-threatening duties employ religious coping styles when confronted with fatal life events, as well as how they relate these experiences to religious concepts, including patience (sabr), reliance on God (tawakkul), fate (qadar), and gratitude (shukr). The study's central research question is: "How do personnel who served in forest fires experience their religious problem-solving styles, and how do they make sense of this experience?" The study group was constituted through criterion sampling, a purposive sampling technique, and comprises General Directorate of Forestry and fire-service personnel who actively served in the forest fires that occurred in Türkiye in 2021 and in subsequent years. It consists of 31 participants with a mean age of 40.1. The semi-structured interviews conducted with the participants showed that the findings took shape around nine themes. The findings indicate that participants understood their faith as a source of courage and turned to God in situations where they experienced helplessness. They framed the forest fires within notions of fate (kader), divine decree (takdir-i ilâhi), and divine trial (imtihan), as well as human error and negligence; while responding to the fires, they fulfilled their own responsibilities and left the outcome to God. Throughout the process, the self-directing style was not used consistently, whereas the deferring, collaborative, and surrender styles were employed, with participants shifting between styles according to the situation at hand. In the participants' accounts, a pattern of responsibility and meaning-making grounded in the Islamic understanding of trust (emanet), deputyship (vekâlet), and vicegerency (halifelik) was

identified. Narratives centered on sacred trust, vicegerency, responsibility, and safeguarding God's dominion may signal that this pattern is attuned to its religious-cultural context.

Keywords: Psychology of Religion; Religious Problem-Solving Styles; Disaster; Forest; Fire

ÖN SÖZ

Orman yangınları hayatın en acı gerçeklerinden biridir. Hem Türkiye hem de diğer ülkeler bu acı gerçeikle maalesef zaman zaman karşı karşıya gelmektedir. Bu elim olayı yaşamamak için orman yangını öncesi alınacak tedbirler büyük önem taşımaktadır. Her ne kadar tedbir en üst seviyeye çıkarılsa da insanın bulunduğu yerde yangının olması kaçınılmazdır. Orman yangınları insanlara, toplumlara ve devletlere maddi ve manevi büyük zarar vermektedir. Zararın büyüklüğü ise konunun taşıdığı önemi gözler önüne sermektedir.

Orman yangınlarında resmî ve gayriresmî pek çok görevli emek vermektedir. Resmî görevli olanlar arasında Orman Genel Müdürlüğü ve itfaiye personeli de bulunmaktadır. Orman yangınında kritik görev yürüten bu personelin süreç içerisinde zorlu anlarında tecrübe ettikleri dinî problem çözme stilleri, çalışmalarının konusunu oluşturmaktadır.

Çalışma, giriş bölümü, üç ana bölüm ve sonuçtan meydana gelmektedir. Giriş bölümünde; çalışmanın konusu, kuramsal dayanağı ve problemi, amacı ve hedefi; önemi ve özgünlüğü ile kapsamı, sınırlılıkları ve varsayımları ifade edilmiştir. Birinci bölümün ilk kısmında tehlike, risk ve afet ilişkisinden hareketle afetin tanımı ve türleri, afet psikolojisi ve orman yangınları ele alınmıştır. Birinci bölümün ikinci kısmında ise çalışmanın kuramsal temelini oluşturan dinî problem çözme stilleri incelenmiştir. İkinci bölümde çalışmanın yöntemi tanıtılmıştır. Üçüncü bölümde elde edilen bulgulara yer verilmiş ve alanyazın ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Çalışma; sonuç, öneriler ve kaynakça bölümü ile tamamlanmıştır.

Çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen eşime ve kızlarım Ela ile Eda Erva'ya teşekkürü bir borç bilirim.

En özel teşekkürüm ise; çalışma boyunca kapılarını ve gönüllerini açan, misafirperverliklerini esirgemeyen Orman Ge-

nel Müdürlüğü ve itfaiye personeline. Çalışma hayatınızda sağlık, huzur ve başarılar dilerim, Allah ayağınıza taş değdirmesin.

Soner ERCAN

Burdur / 2026

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ix
TABLolar	xv
ŞEKİLLER	xvi
KISALTMALAR	xvii
GİRİŞ	1
Çalışmanın Konusu, Kuramsal Dayanak ve Problem	1
Çalışmanın Amacı ve Hedefi	2
Çalışmanın Önemi ve Özgünlüğü	3
Çalışmanın Kapsamı, Sınırlılıkları ve Varsayımları	7
 BİRİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
1. Tehlike, Risk ve Afet	9
1.1. Afetin Tanımı	11
1.2. Afet Türleri	15
1.3. Afet Psikolojisi	18
2. Orman Yangınları	21
2.1. Orman Yangınlarını Etkileyen Sebepler	21
2.2. Orman Yangınlarını Söndürme	24
2.3. Orman Yangınlarının Sonuçları	25
2.4. 2021 Orman Yangınları ve Saha Bağlamı	27
3. Dinî Problem Çözme Stilleri	30
3.1. Öz-Yönlendirici Stil	32
3.2. Devreden Stil	34
3.3. İşbirlikçi Stil	35
3.4. Teslimiyetçi Stil	36
 İKİNCİ BÖLÜM	37
YÖNTEM	37
1. Çalışma Deseni	38
2. Çalışma Grubu	39
3. Veri Doygunluğu	40
4. Veri Toplama Aracı	40
5. Veri Toplama Süreci	41

6. Verilerin Analizi	41
7. Çalışmanın Geçerliği ve Güvenirliği	42
8. Araştırmacının Rolü	42
9. Etik Kurul Onayı	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	45
BULGULAR ve TARTIŞMA	45
1. Tema: Cesaret Kaynağı Olarak İnanç	53
1.1. Alt Tema: İnançsızlık Durumunda Cesareti Hayal Etme Güçlüğü	54
1.2. Alt Tema: Güç Kaynağı Olarak İnanç	55
1.3. Kuramsal İlişki	56
2. Tema: Çaresizlikte Allah'a Yönelme	57
2.1. Alt Tema: Allah'a Dua	57
2.2. Alt Tema: Allah'ın Yardımını Bekleme	58
2.3. Kuramsal İlişki	59
3. Tema: Birlikte Hareket Etme	61
3.1. Alt Tema: Kararı Ben Veririm, Takdir Allah'ındır	61
3.2. Alt Tema: Allah'ın Koruması	62
3.3. Kuramsal İlişki	63
4. Tema: Kader, Takdir-i İlâhi ve İnsan Sorumluluğu	64
4.1. Alt Tema: Yangın (Kader, Takdir-i İlâhi – İmtihan)	64
4.2. Alt Tema: Yangın (İnsan Hatası - Sorumsuzluk)	65
4.3. Kuramsal İlişki	66
5. Tema: Emanet ve Vekâlet (Halife) Örüntüsü	67
5.1. Alt Tema: Allah'ın Emaneti: Can ve Doğa	68
5.2. Alt Tema: Vekâlet: Emaneti Üstlenen İnsan	69
5.3. Kuramsal İlişki ve Kuramsal Katkı	70
6. Tema: Zaman Deneyimi ve Bedensel Boyut	72
6.1. Alt Tema: Zamanın Yok Olması	72
6.2. Alt Tema: Bedenin Hissizleşmesi	73
6.3. Kuramsal İlişki	74
7. Tema: Anlık Karar Verme ve Kontrolün Sınırları	75
7.1. Alt Tema: Anlık Karar ve mesleki Güven	75
7.2. Alt Tema: Kontrolü Allah'a Bırakma	76
7.3. Kuramsal İlişki	77
8. Tema: Duanın Sakinleştirici ve Güçlendirici İşlevi	78

8.1. Alt Tema: Dua Sakinleřtirir ve Güçlendirir	78
8.2. Alt Tema: Görev Öncesi ve Göreve Giderken Hazırlık Duası	78
8.3. Kuramsal İlişki	79
9. Tema: Stil Geçişkenliği, Durumsal Farklılaşma	80
9.1. Alt Tema: Durumsal Geçiş	80
9.2. Kuramsal İlişki	81
SONUÇ	103
KAYNAKÇA	107
EKLER	125
Ek 1-Etik Kurul Kararı	125
Ek 1-Etik Kurul Kararı	126
DİZİN	127

TABLÖLAR

Tablo 1: Çalışma Grubuna Ait Bilgiler	45
Tablo 2: Tema-Alt Tema ve Kod Listesi	47

ŞEKİLLER

Şekil 1: Tema ve Alt Tema Bulutu	49
Şekil 2: Tema ve Kod Bulutu	51
Şekil 3: Kelime Bulutu	52

KISALTMALAR

bk. : Bakanız

ed. : Editör

nşr. : Neşreden

UNDRR : Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi

vd. : Ve diğerleri